

РОЗРОБЛЕННЯ ПРОГРАМ ПОДВІЙНИХ/СПІЛЬНИХ СТУПЕНІВ: ІНСТИТУЦІЙНИЙ РІВЕНЬ

DEVELOPMENT OF DOUBLE/JOINT DEGREE PROGRAMS: INSTITUTIONAL LEVEL

Розроблення програм спільних/подвійних ступенів в Україні є одним із напрямів міжнародного співробітництва у сфері вищої освіти, є нормативно-правовою основою для реалізації спільних програм. Ідентифіковано такі етапи розроблення освітніх програм: аналіз (мотивація співпраці; вибір партнерів; забезпечення академічної та адміністративної підтримки; обговорення викликів; розподіл обов'язків; забезпечення фінансової підтримки; розроблення цілей програми; обговорення питання набору); розроблення (підписання Меморандуму про взаєморозуміння; перевірка акредитації університетів-партнерів; зустрічі для обговорення викликів; заявка на фінансову підтримку (за наявності); розроблення навчального плану / опису програми; розроблення критеріїв та процедури прийому, оскарження, отримання диплома; маркетинг та підбір персоналу; обговорення супроводу студентів під час приїзду; затвердження навчальної програми в усіх закладах-партнерах; підписання угоди про співпрацю); оцінювання (оцінювання та забезпечення якості програми (курсів); внутрішня звітність закладів та звітність консорціуму; зовнішнє оцінювання програми; перевірка угоди; прийняття рішень щодо продовження чи припинення співпраці); менеджмент (вступ і зарахування; прибуття та поселення; прийняття рішення про Диплом та Додаток до диплома; надання інформації та маркетинг; забезпечення якості); припинення програми (забезпечення успішного завершення навчання). Розроблення програм на інституційному рівні показано на прикладі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». З'ясовано, що освітні програми за певними спеціальностями та рівнями вищої освіти розробляються робочими групами відповідних випускових кафедр, розглядаються Вченими радами відповідних факультетів/інститутів, Методичною радою університету та після розгляду Вченою радою університету затверджуються ректором.

Ключові слова: Європейський простір вищої освіти (ЄПВО), програми подвійних/спільних

ступенів, інтернаціоналізація, визнання ступенів/дипломів, якість вищої освіти.

Development of double / joint degree programs in Ukraine is one of the areas for international cooperation in higher education, there is a legal basis for implementation of joint programs. The following stages for educational program development have been identified: assessment stage (motivation for cooperation; selection of partners; provision of academic and administrative support; discussion of challenges; division of responsibilities; provision of financial support; development of program goals; recruitment); development stage (signing Memorandum of Understanding; verification of partner universities' accreditation; discussing challenges; application for financial support (if available); curriculum development / program description; development of criteria and procedures for admission, appeals, diplomas; marketing, staff selection; students' support during arrival, curriculum approval in all partner institutions; signing cooperation agreement); evaluation stage (evaluation and quality assurance of program (courses); internal reporting of institutions and consortium; external evaluation of program; verification of agreement; decision-making on continuation / termination of cooperation); stage of management (admission and enrollment; arrival and settlement; decision on the Diploma and Diploma Supplement; provision of information and marketing; quality assurance); stage of termination (ensuring the successful completion of study). The development of programs at the institutional level is shown by example of National Technical University of Ukraine "Kyiv Polytechnic Institute named after Ihor Sikorsky". It has been found that educational programs for certain specialties and higher education levels are being developed by working groups of relevant graduating departments, considered by Academic Councils of relevant faculties / institutes, Methodical Council of University and approved by the Rector.

Key words: European Higher Education Area (EHEA), double / joint degree programs, internationalization, recognition of degrees / diplomas, quality of higher education.

УДК 37.014.5/25
DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2020/24-1.27>

Гуменна О.А.,
аспірантка відділу політики і врядування у вищій освіті
Інституту вищої освіти
Національної академії педагогічних наук України

Постановка проблеми у загальному вигляді.

У Законі України «Про вищу освіту» одним із напрямів міжнародного співробітництва у сфері вищої визначено «створення спільних освітніх і наукових програм з іноземними закладами вищої освіти, науковими установами, організаціями» (ст. 75) [4]. Національна рамка кваліфікацій, Перелік галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, «Положення про порядок реалізації права на академічну мобільність», ратифікована «Конвенція про визнання кваліфікацій із вищої освіти в Європейському регіоні» формують законодавчу базу для розроблення

і реалізації спільних освітніх програм в українських закладах вищої освіти. Таким чином, розглянемо, як відбувається розроблення освітніх програм на інституційному рівні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

У 2011 р. консорціум на чолі з Інститутом міжнародної освіти (англ. the Institute of International Education, IIE) і Університетом Берліна (нім. Freie Universität Berlin) здійснив дослідження «Програми спільних і подвійних ступенів у глобальному контексті» [13]. Серед респондентів топ-країнами, які пропонують програми подвійних/спільних ступенів, є Франція, Німеччина, США, Італія та Австралія [13, с. 9].

У дослідженні зроблено такі висновки: програм подвійних ступенів більше, ніж програм спільних ступенів; програми подвійних/спільних ступенів реалізують на всіх рівнях вищої освіти (бакалавр, магістр, Доктор філософії); у програмах беруть участь 25 осіб і менше; п'ятіркою країн-партнерів у програмах є Франція, Китай, Німеччина, Іспанія, США; найбільша кількість програм спостерігається у таких галузях, як бізнес і менеджмент, інженерія, потім йдуть соціальні науки, математика і комп'ютерні науки, природничі науки й науки про життя. Мотиваціями для розроблення програм подвійних/спільних ступенів є розширення освітніх пропозицій, зміцнення науково-дослідницького співробітництва, просування інтернаціоналізації та підвищення міжнародної видимості/престижу. Основними викликами для розвитку програм подвійних/спільних ступенів визнано фінансування та підтримку постійності [13, с. 6–7].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. З вищенаведеного видно, що зарубіжні науковці досліджували реалізацію програм подвійних/спільних ступенів. У дослідженнях М. Дебич акцентується на нормативно-правовій основі реалізації програм подвійних/спільних ступенів в Україні та Європейському просторі вищої освіти [1; 2]. Водночас бракує досліджень на тему, як саме і хто розробляє освітні програми у закладах вищої освіти.

Метою статті є ідентифікувати етапи розроблення освітніх програм подвійних/спільних ступенів на інституційному рівні.

Виклад основного матеріалу. У Національному глосарії визначено, що «освітня програма (*Educational program*) – це система освітніх компонентів на відповідному рівні вищої освіти в межах спеціальності, що визначає вимоги до рівня освіти осіб, які можуть розпочати навчання за цією програмою, перелік навчальних дисциплін і логічну послідовність їх вивчення, кількість кредитів ЄКТС, необхідних для виконання цієї програми, а також очікувані результати навчання (компетентності), якими має оволодіти здобувач відповідного ступеня вищої освіти» [5, с. 42–43]

Згідно з методологією Тюнінга процес розроблення освітньої програми включає такі етапи [9, с. 27]:

1) перевірка відповідності основним умовам (суспільна потреба, консультації із зацікавленими сторонами, цікавість програми з академічного погляду, чи визначені спільні точки прив'язки, ресурси всередині/зовні вищого навчального закладу (наукової установи));

2) визначення профілю освітньої програми;

3) опис мети програми та кінцевих результатів навчання;

4) визначення загальних і фахових компетентностей;

5) розроблення навчального плану;

6) розроблення модулів і вибір методів викладання;

7) визначення підходів до навчання та методів оцінювання;

8) розроблення системи оцінювання якості освітньої програми з метою її вдосконалення.

Відповідно до рекомендацій Європейської асоціації університетів є 10 золотих правил для програм, які завершуються присвоєнням спільних ступенів [11, с. 23–24]: 1) мотивація; 2) ретельний вибір партнера; 3) чіткі цілі програми та її результатів; 4) інституційне забезпечення програми; 5) достатній потенціал академічних і адміністративних співробітників для реалізації програми; 6) фінансове забезпечення програми; 7) легко доступна інформація про програму; 8) достатня кількість зустрічей із партнерами для розроблення і реалізації програми; 9) вирішено питання мови викладання; 10) чітко визначені та поділені обов'язки між партнерами.

В європейському довіднику визначено етапи розроблення освітньої програми [12, с. 22].

Аналіз (assessment stage) полягає в тому, щоб визначити мотивацію співпраці, правильно вибрати партнерів; забезпечити академічну та адміністративну підтримку, запланувати зустрічі для обговорення викликів, поділити обов'язки, забезпечити фінансові ресурси, розробити цілі програми, обговорити питання набору.

На етапі розроблення (*development stage*) необхідно: скласти і підписати Меморандум про взаєморозуміння; переконатись, що партнерські заклади вищої освіти акредитовані; провести зустрічі для обговорення викликів; подати заявку на фінансову підтримку (за наявності); розробити навчальний план/опис програми; розробити критерії та процедури прийому, процедури оскарження, отримання диплома; надати інформацію про програму, провести маркетинг та підбір персоналу; обговорити супровід студентів під час приїзду; затвердити навчальну програму в усіх закладах-партнерах; розробити та підписати угоду про співпрацю.

На етапі оцінювання (*evaluation stage*) проводяться оцінювання та забезпечення якості програми (курсів), внутрішня звітність закладів та звітність консорціуму, зовнішнє оцінювання програми; перевірка угоди, прийняття рішень щодо продовження чи припинення співпраці.

На етапі менеджменту (*management stage*) відбуваються вступ і зарахування, прибуття та поселення, прийняття рішення про Диплом та Додаток до диплома, надання інформації та маркетинг, забезпечення якості.

На етапі припинення програми (*termination of the program stage*) необхідно забезпечити передбачуваність та відповідальність перед студентами, надати змогу студентам закінчити успішно навчання.

Для дослідження розроблення програм на інституційному рівні ми обрали Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» (НТУУ «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»), який представлений у міжнародних рейтингах QS World University Rankings (2019) та Times Higher Education (2020) [10; 14].

У документі університету «Освітні програми: Рекомендації до розроблення» [6] зазначено, що освітньо-професійна програма розробляється для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти та другого (магістерського) рівня (практичний профіль). Освітньо-наукова програма розробляється для другого (магістерського) рівня вищої освіти (академічний профіль) та для третього (наукового) рівня вищої освіти. Освітні програми за певними спеціальностями та рівнями вищої освіти розробляються робочими групами відповідних випускових кафедр, розглядаються Вченими радами відповідних факультетів/інститутів, Методичною радою університету та після розгляду Вченою радою університету затверджуються ректором.

Освітня програма містить такі складові частини: титульна сторінка; передмова; лист погодження; зміст; профіль освітньої програми; перелік компонентів освітньої програми; структурно-логічна схема; форма атестації здобувачів вищої освіти; матриця відповідності програмних компетентностей; матриця забезпечення програмних результатів навчання [6, с. 16].

Міжнародне співробітництво, зовнішньоекономічна діяльність НТУУ «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» здійснюються згідно з чинним законодавством України, Статутом НТУУ «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» та нормативною базою університету. Департамент міжнародного співробітництва здійснює організаційне, методичне та представницьке забезпечення міжнародного співробітництва університету [3]. Одним з основних завдань департаменту є організація і допомога підрозділам у започаткуванні програми «Подвійного диплому» (Диплом двох університетів-партнерів).

У звіті проректора з міжнародних зв'язків (2019) зазначено значні досягнення щодо освітніх програм подвійних ступенів [7]: дипломи НТУУ «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» і Познанської політехніки отримали перші п'ять магістрів, які навчалися за програмою подвійного диплома. З Радою вищої освіти Туреччини погоджено і з Анкарським університетом підписано спільну магістерську освітню програму навчання турецьких громадян у НТУУ «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» у сфері атомної енергетики (ТЕФ). Магістерська програма «Динаміка та міцність машин» першою в Україні отримала європейську акредитацію. В універси-

теті діє 41 програма подвійних дипломів з університетами 11 країн Європи. Крім того, є 18 програм подвійного керівництва аспірантами з університетами п'яти країн. У звіті визначені завдання на майбутнє: активізувати усі складники міжнародної діяльності; збільшити кількість іноземних студентів та візитів зарубіжних професорів; збільшити кількість англомовних освітніх програм, освітніх програм із міжнародною акредитацією, грантів із кредитної і ступеневої міжнародної мобільності; збільшити кількість програм подвійних дипломів із зарубіжними партнерами, міжнародних наукових і освітніх проектів, спільних публікацій, міжнародних патентів, проданих ліцензій, чинних спільних міжнародних структур, індексів цитування, стартапів, що виводяться на міжнародні ринки [7].

На сайті університету можна знайти інформацію про програму подвійного диплому з Корейським інститутом науки та технологій [8]. Програма подвійного диплома між Корейським інститутом науки та технологій (Korea Institute of Science and Technology, KIST) та Національним технічним університетом України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» була розроблена у 2008 році.

Програма співробітництва [8] передбачає лекції і дослідницьку діяльність: лекції в Україні (1/2 навчання); лабораторні роботи у KIST (1/2 навчання). На сайті розміщена інформація про програму: мова навчання (англійська); тривалість навчання (магістратура триває 1 рік, аспірантура 2 роки); фінансова підтримка програми (стипендія від KIST); терміни подачі документів; вимоги до претендентів; умови отримання диплома. Після захисту магістерської роботи в Кореї студенти отримують диплом магістра наук корейського зразка, а після захисту в Україні – диплом магістра українського зразка. Присвоєння наукового ступеня відбувається на базі результатів індивідуального дослідження та проходження усного екзамену з дисертації перед фінальною оцінювальною радою.

У серпні 2017 року троє студентів-магістрів НТУУ «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» закінчили програму підготовки та отримали дипломи KIST [8].

Висновки. Розроблення програм спільних/подвійних ступенів в Україні є одним із напрямів міжнародного співробітництва у сфері вищої освіти, є нормативно-правовою основою для реалізації спільних програм. Ідентифіковано такі етапи розроблення освітніх програм: *аналіз; розроблення; оцінювання; менеджмент; припинення програми.*

Міжнародне співробітництво, зовнішньоекономічна діяльність НТУУ «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» здійснюються згідно з чинним законодавством України та нор-

мативною базою університету. Освітні програми за певними спеціальностями та рівнями вищої освіти розробляються *робочими групами відповідних випускових кафедр*, розглядаються Вченими радами відповідних факультетів/інститутів, Методичною радою університету та після розгляду Вченою радою університету затверджуються ректором. Одним з основних завдань Департаменту міжнародного співробітництва є організація і допомога підрозділам у започаткуванні програм «Подвійного диплому» (Диплом двох університетів-партнерів).

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Дебич М.А. Теоретичні засади інтернаціоналізації вищої освіти: міжнародний досвід : монографія. Ніжин : ПП Лисенко. 2019. 408 с.
2. Дебич М., Степаненко І. Інтернаціоналізація як інструмент розвитку лідерського потенціалу університету. Київ : ДП «НВЦ Прорітети». URL: http://ihed.org.ua/images/biblioteka/Liderstvo/Internacionalz_instrum_rozv_liders_Univ_Stepanenko-Debych_2017_44c.pdf.
3. Департамент міжнародного співробітництва. URL: https://kpi.ua/kpi_links.
4. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.14 р. № 1556-VII. *Голос України*. 2014. № 148.
5. Національний освітній глосарій: вища освіта / [авт.-уклад.: В.М. Захарченко, С.А. Калашнікова, В.І. Луговий та ін.; за ред. В.Г. Кременя]; МОН України, НАПН України, Нац. Темпус-офіс в Україні. 2-ге вид., перероб. і доп. Київ : Плянди, 2014. 100 с.
6. Освітні програми: Рекомендації до розроблення [Текст] / Уклад. В.П. Головенкін. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2018. 39 с. URL: https://kpi.ua/files/Osvitni_programu_2018.pdf.
7. Підсумки міжнародної діяльності КПІ ім. Ігоря Сікорського у 2019 р. та завдання на 2020 р. Зі звіту проректора з міжнародних зв'язків С.І. Сидоренка. URL: <https://kpi.ua/2019-dms>.
8. Програма подвійного диплому з Корейським інститутом науки та технологій. URL: <http://mobilnist.kpi.ua/kist/>.
9. Розроблення освітніх програм. Методичні рекомендації / Авт.: В.М. Захарченко, В.І. Луговий, Ю.М. Рашкевич, Ж.В. Таланова / За ред. В.Г. Кременя. Київ : ДП «НВЦ «Пріоритети», 2014. 120 с.
10. Шість українських вузів вошли в рейтинг кращих в мире: стали известны подробности. URL: <https://theworldnews.net/ua-news/shest-ukrainskikh-vuzov-voshli-v-reiting-luchshikh-v-mire-stali-izvestny-podrobnosti>.
11. Developing Joint Master's Programmes for Europe. Results of the EUA Joint Masters Project (March 2002 – Jan 2004) / European University Association. Brussels, Belgium, 2004. 44 p. URL: http://www.eua.be/eua/jsp/en/upload/Joint_Masters_report.1087219975578.pdf.
12. Guide to developing and running joint programmes at bachelor and master's level – a template. 22 p. URL: https://www.joiman.eu/ProjectResults/PublicDeliverables/JOIMAN%20template_JP_final.pdf.
13. Obst D., Kuder M., Banks C. Joint and Double Degree Programs in the Global Context: Report on an International Survey. New York, NY: Institute of International Education. 2011. 40 p. URL: http://ecahe.eu/w/images/2/29/Joint_Double_Degree_Programs_In_The_Global_Context_-_Survey_Report.pdf.
14. QS Results. Ukraine. URL: <https://www.universityrankings.ch/en/results/QS/2019?ranking=QS&year=2019®ion=&q=Ukraine>.